

Handläggare: Berit Jernberg
Telefon: 08-508 25 031

Till
Socialtjänst- och
arbetsmarknadsnämnden

Slutrapportering av projektet Centrum för Gruppstöd

Förslag till beslut

1. Socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden godkänner att tjänsteutlåtandet med bilagor avges som slutrapport till Länsstyrelsen.
2. Nämnden överlämnar ärendet till stadsdelsnämnderna för kännedom
3. Paragrafen justeras omedelbart

Gillis Hammar
Förvaltningschef

Fredrik Jurdell
Avdelningschef

Sammanfattning

Projektet Centrum för Gruppstöd har pågått i Stockholms stad under drygt tre år. Projektet har till hälften finansierats av Länsstyrelsen. Projektets syfte har varit att verka för att barn som lever i familjer där missbruk, våld och psykisk ohälsa förekommer, i större utsträckning ska få tillgång till stödgrupper. Projektet har även arbetat för ökade möjligheter till parallellt föräldrastöd. Projektet har genomfört stora utbildningsinsatser och har bidraget till att arbetet med gruppstöd har utvecklats i staden. Projektet har utmynnat i två fortsatta projekt, ett forskningsprojekt med en kontrollgruppstudie av gruppstöd för barn samt projektet Barnfrid Stockholm, med fokus på misshandlade barn och deras föräldrar. Som bilaga till detta tjänsteutlåtande ligger slutrapporten till Länsstyrelsen.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom Organisations- och föreningsstöd vid Kansliavdelningen.

Bakgrund

Socialtjänstförvaltningen drev med medel från stadens kompetensfond projektet Barnstöd Stockholm under perioden 2005-03-01 till 2006-10-31. Projektets syfte var att öka kunskaperna om livsvillkoren för barn till föräldrar som missbrukar, barn till föräldrar med psykisk ohälsa och barn som lever med våld i nära relationer. Utbildningsinsatser genomfördes för personal inom förskola/skola och socialtjänstens enheter inom individ- och familjeomsorgen. En enkätundersökning genomfördes under våren 2006, för att inventera stadsdelsförvaltningarnas nuvarande och planerade gruppverksamheter. Enkäten visade på att kunskaperna kring målgruppen hade ökat, att samverkan ofta sker runt utsatta barn, om än inte alltid enligt formaliserade rutiner. Vidare visade enkäten tydligt på brister i att kunna erbjuda olika slags gruppverksamheter för barn och ungdomar.

Vad är gruppstöd?

Gruppstöd är ett erbjudande och en möjlighet till hjälp som ska ses som en resurs för barnet liksom hela det familjesystem som barnet ingår i. Att erbjuda parallella föräldragrupper har visat sig vara verksamt då det gäller rekrytering och förväntat resultat. Det vanliga är att grupperna löper terminsvis, ca 12-15 ggr, två timmar per gång.

Barn till föräldrar med missbruksproblem, barn till föräldrar med psykisk ohälsa, samt barn i familjer där våld och övergrepp mellan vuxna förekommer lever alla i en utsatt situation. Idag talar social vetenskaplig forskning och folkhälsoforskning om vikten av att minska den totala mängden riskfaktorer och i stället öka tillgången på skyddsfaktorer för utsatta barn. Stödgrupper innehåller många av de element som forskningen nämner som viktiga för barns möjlighet att hantera en svår situation. Det är dock viktigt att slå fast att gruppstöd aldrig kan ersätta terapeutisk hjälp eller akuta krissamtal, vilket en del barn i första hand är i behov av. Ett barns behov av skydd kan och ska inte ersättas med stöd i gruppform. Socialtjänstens ansvar att göra en individuell bedömning av vad varje aktuellt barn behöver kvarstår.

Centrum för gruppstöd

Projektet Centrum för Gruppstöd startade 06-09-18 med medel från länsstyrelsen. Projektet avslutades sista december 2009. Projektets primära syfte har varit att verka för att utsatta barn i Stockholms samtliga stadsdelsförvaltningar kan erbjudas gruppstöd. Projektet har träffat representanter från samtliga

stadsdelsförvaltningar för att undersöka behov och önskemål gällande gruppstöd. Kontakter har tagits på regional och nationell nivå för att undersöka vilka metoder som används för gruppstöd, samt för att få aktuell kunskap om metodutveckling som är på gång. Projektet har tagit del av de utvärderingar och uppföljningar som finns publicerade på området.

Utvärdering och uppföljning

Stockholms universitet genomför ett arbete för att utveckla ett utvärderings- och uppföljningsinstrument för gruppstöd för barn. Metoden skall vara användbar för verksamheter både inom den kommunala och ideella sektorn och kan användas oavsett inriktning på grupp. Ett digitalt uppföljnings- och utvärderingsverktyg testas för närvarande. En kompletterande studie, med kontrollgrupp utan tillgång till stödgrupp, inleddes nyligen av FORUM Maria Ungdom i samarbete med Centrum för Psykiatrforskning, Karolinska Institutet. Denna studie gäller i första hand barn i åldern 7-13 år i Stockholm. Studien planeras att bli flerårig, och är av stort nationellt intresse, då effektstudier av stödgruppsverksamhet som tidigare nämnts saknas och stödgrupper av detta slag har kommit att bli ett vanligt inslag i socialtjänstens förebyggande arbete i hela landet.

Utbildning

Projektet har kartlagt tillgången på utbildade gruppledare inom respektive stadsdelsförvaltning och kunnat konstatera att det generellt finns många välutbildade gruppledare. Där brister har uppmärksammas har projektet erbjudit möjligheter till utbildningsinsatser. Detta har inneburit en koncentration på våld och psykisk ohälsa. Inom området missbruk fanns redan många utbildade ledare. Ett mycket stort antal medarbetare har deltagit i seminarier, utbildningsdagar samt poängkurser på Ersta Sköndal. En fullständig redogörelse ges i rapporten.

Påbörjat utvecklingsarbete

Projektledaren har under projektiden verkat som en länk mellan pågående verksamheter och alla stadsdelsförvaltningar. Projektledaren har genom sina uppbyggda kontaktnät haft tillgång till aktuell information och aktuell kunskap i form av rapporter, manualer och utvärderingar som har köpts in, i vissa fall tryckts upp och på andra sätt förmedlats till aktuell personal på stadsdelsförvaltningarna och inom frivilligsektorn.

Projektet kunde i tidigt skede konstatera att ingen manual fanns angående stödgrupper för barn till föräldrar med psykisk ohälsa. Projektet slöt en överenskommelse med Schizofreniförbundets verksamhet Källan som har färdigställt och publicerat en manual utifrån sin verksamhet, ”Att utvecklas i

grupp”. Syftet har varit att säkerställa att verksamheten fortsätter som ett komplement och ett alternativ till stadens egna resurser inom området. Källan har erbjudit två storföreläsningar på manualen.

De flesta föreläsningar som arrangerats har varit fullsatta och intresserade har inte kunnat beredas plats. Förvaltningen ser därför att det är av vikt att erbjuda för området angelägna föreläsningar kontinuerligt samt att vidga kretsen att omfatta även de som arbetar på vuxensidan inom socialtjänsten samt frivilligsektorn. Önskvärt vore även att kunna bjuda in samverkanspartners som barnomsorg och skola.

Projektet har träffat Stockholms stads kuratorsnätverk för alla grund- och gymnasieskolor. Detta bör vara ett återkommande inslag då skolan och dess kuratorer träffar alla barn. Projektet har även bidragit till utvecklingen av Ersta fristads gruppbehandling för barn och ungdomar som upplevt våld i familjen genom att ge ekonomiskt stöd till utvecklandet av parallella mammagrupper.

Förvaltningen har träffat ledningen för BUP, Stockholms läns landsting, för att redogöra för projektet och vad det kan få för eventuella konsekvenser för BUP mottagningarna över staden.

Projektet har väckt idén om föreläsningar inom konceptet ”Profet i sin egen stad”, för praktiker av praktiker, som ett sätt att sprida goda exempel mellan stadsdelsförvaltningar över staden. Tre till fyra föreläsningar hålls per termin. Spånga- Tensta stadsdelsförvaltning har t.ex. talat om Barngrupper, Trappan och hur man har lyckats med att ha många grupper i gång under lång tid.

Frågan om barns rätt till stöd och hjälp då en förälder motsätter sig detta, vid delad vårdnad är något som projektet har följt på både lokal som nationell nivå. Förhoppningen är att ett nytt lagförslag skall vara klart under 2010.

Frågan om biståndsbeslut kontra möjligheten för medborgarna att söka direkt till gruppstöd har följts av projektet. Projektet har funnit att båda delar är relevant. Barnskyddsutredningen som presenterade sitt förslag sommaren -09, bekräftar detta synsätt.

Pågående eller planerade grupper

Ersta Vändpunkten, Alla Kvinnors Hus, Källan samt Bryggan erbjuder gruppstöd och erhåller alla verksamhetsstöd från staden. Ersta Fristad har sedan våren 2009 tillkommit som aktör gällande gruppstöd för barn som har upplevt våld mot mamma. Ersta Fristad får för denna verksamhet projektstöd från staden samt

medel från Länsstyrelsen. Ersta Fristad har även startat upp mammagrupper med fokus på föräldraskapet.

Sedan starten av projektet Centrum för gruppstöd redovisar stadsdelsförvaltningarna en viss ökning av gruppstöd. Helt nytt är att fyra grupper för barn till föräldrar med psykisk ohälsa med tillhörande parallella föräldragrupper kommer att vara igång våren 2010. Detta tack vare ett fruktbart samarbete med projektet Barnkraft (ett projekt som stadsdelsförvaltningarna Östermalm, Norrmalm och Kungsholmen driver tillsammans med landstinget, till hälften finansierat av länsstyrelsen). Innan projektet fanns endast verksamheten Källan. Skilda världar-grupper är fler till antalet, 11 grupper hölls 2009. Samtliga stadsdelsförvaltningar uppger att man kan erbjuda Trappan samtal. Grupper för barn till föräldrar med beroendeproblematik erbjuds av fem stadsdelsförvaltningar, där t.ex. Hässelby - Vällingby har ett mycket positivt samarbete med Bromma. En fullständig redogörelse ges i rapporten.

Barnfrid Stockholm

Stockholms stad har inget handlingsprogram för att möta och hjälpa misshandlade barn och deras föräldrar. Utifrån projektet Centrum för Gruppstöds grundförutsättningar har fokus varit på barn som har *bevittnat* våld och ett stort antal medarbetare, har som tidigare nämnts gått utbildning i individuella krissamtal för barn och ungdomar som har bevittnat våld, s.k. Trappan - samtal. Under projekttiden har det blivit tydligt att det inte finns någon speciell verksamhet eller metod som riktar sig till barn som själva har blivit misshandlade. Medvetenheten är stor angående barns utsatthet i våldsutsatta familjer bland professionella, men samhällets beredskap att möta dessa barn är begränsad. Nämnden inlämnade en ansökan till Länsstyrelsen om medel för att driva projektet Barnfrid Stockholm och fick ett positivt besked september 2009. Länsstyrelsen beviljade 500 tkr till projektet där staden skall bidra med en lika stor andel.

Förvaltningens förslag

Förvaltningen kan konstatera att stödgrupper är en av få verksamheter som vänder sig direkt till utsatta barn i staden. Erfarenheter från projektet visar att det tar tid att etablera verksamheten. För att kunna marknadsföra att det finns grupper för barn och ungdomar är långsiktigheten betydelsefull, eftersom det måste finnas en tillförlitlighet i att det finns grupper att hänvisa till. Goda exempel på samarbeten mellan stadsdelsförvaltningar som möjliggör olika lösningar för gruppstöd finns redan idag.

Förvaltningen kan konstatera att Stockholms stad har flera välfungerande stödgrupper för utsatta barn, dessa finns både i offentlig- och frivilligsektorns regi. Dock finns det brister vad det gäller att nå ut till de föräldrar och barn som kan vara i behov av gruppstöd. Information till föräldrar bör även tillhandahållas genom socialtjänstens ”vuxengrupper” och enheter för ekonomiskt bistånd.

Under projektets gång har flera nätverk startats för verksamma gruppledare. Nätverken är sammansatta av personal både från stadens egna verksamheter samt frivilligsektorn. De är ett viktigt sammanhang för metodutveckling, kunskaps- och informationsspridning.

Nätverk som fortsätter även våren 2010 är:

- Nätverk för ”Skilda Världar”,
- Barn till föräldrar med missbruks problematik
- Barnkraft (psykisk ohälsa).

Stadsdelsförvaltningarna har ansvaret för nätverken och informationen om dem sprids genom barn- och ungdomsnätet (nätverk för stadens enhetschefer) samt nätverket för öppenvårdchefer. Förvaltningen kommer att undersöka möjligheterna att hitta fler former för att stödja uppbyggnaden av verksamheten.

Förvaltningen välkomnar det påbörjade arbetet med en randomiserad kontrollgruppsstudie av stödgrupper för barn i Stockholms stad. Forskningsprojektet kommer med största sannolikhet att få betydelse för det fortsatta arbetet med stödgrupper, både i staden och nationellt. Förvaltningen ser slutligen projektet Barnfrid Stockholm som en naturlig fortsättning på arbetet med att utveckla det direkta stödet till utsatta barn och deras föräldrar i Stockholms stad.

Förvaltningen kan konstatera att arbetet med stödgrupper för utsatta barn har utvecklats och kommer att fortgå i staden.